

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

664

MITAALA NA UFUNDISHAJI

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Year: 2003

Maelekezo.

1. Karatasi hii ina sehemu **A**, **B** na **C**.
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A** na maswali **mawili (2)** kutoka sehemu **B** na swali **moja (1)** kutoka sehemu **C**.
3. Sehemu **A** ina alama 36, sehemu **B** ina alama 40 na sehemu **C** ina alama 24.
4. Vifaa vya mawasiliano na vitu vyote visivyoruhusiwa **havitakiwi** ndani ya chumba cha mtihani.
5. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

SEHEMU A (Alama 36)

Jibu maswali yote katika sehemu.

1. Eleza maana ya mabadiliko ya mitaala.

Mabadiliko ya mitaala ni mchakato wa kurekebisha, kuboresha au kusasisha mtaala ili kuendana na mahitaji ya sasa ya elimu na jamii. Mabadiliko haya husaidia kuhakikisha kuwa masomo yanayofundishwa yanaendana na teknolojia, maarifa mapya na mahitaji ya soko la ajira.

Mabadiliko pia husaidia kuondoa vipengele visivyo na manufaa na kuongeza vipengele vinavyochangia maendeleo ya kina ya mwanafunzi.

Yanaweza kuhusisha kuongeza masomo mapya, kuondoa yaliyopitwa na wakati, au kubadilisha mbinu za kufundisha ili kuongeza ufanisi.

Hupunguza tofauti katika kiwango cha elimu kwa kuhakikisha mtaala unazingatia usawa wa fursa kwa shule zote.

Aidha, mabadiliko ya mitaala huchangia katika kuhakikisha elimu inakuwa ya kisasa, ya kuvutia na inayosaidia mwanafunzi kuwa na ujuzi unaotumika katika maisha yake ya baadaye.

2. Fafanua jukumu la serikali katika utekelezaji wa mitaala.

Serikali ina jukumu la kuandaa mtaala unaoelekeza malengo ya kitaifa na kuhakikisha unafundishwa vyema katika shule zote.

Inahakikisha rasilimali kama vitabu, mafunzo ya walimu, na vifaa vya kufundishia vinapatikana.

Serikali inatathmini utekelezaji wa mtaala kupitia ukaguzi wa shule na ufuatiliaji wa madarasa.

Inasaidia kuboresha mitaala kwa kuzingatia tafiti za kielimu na mahitaji ya soko la ajira.

Pia, serikali ina jukumu la kuhakikisha walimu wanapata mafunzo na motisha inayohitajika ili kufanikisha utekelezaji wa mtaala.

3. Eleza umuhimu wa kupanga malengo ya kujifunza kwa kila kipindi.

Kupanga malengo kunasaidia mwalimu na mwanafunzi kuelewa matokeo yanayotarajiwa kufikiwa baada ya kipindi.

Husaidia kupanga maudhui, mbinu za kufundisha na zana zinazohitajika kwa usahihi.

Huhakikisha kuwa kila somo linachangia kufanikisha malengo makubwa ya mitaala.

Malengo ya kipindi husaidia kutathmini maendeleo ya mwanafunzi hatua kwa hatua na kutoa mrejesho wa haraka.

Aidha, kupanga malengo huchangia kuongeza uwajibikaji na motisha ya mwanafunzi kwa kuwa wanajua kinachotarajiwa kufanikishwa.

4. Toa tofauti kati ya mbinu za kufundishia za kisasa na za kitamaduni.

Mbinu za kitamaduni mara nyingi zinazingatia kufundisha kwa nadharia na utaratibu wa mwalimu kusoma na mwanafunzi kusikiliza, huku mbinu za kisasa zikijumuisha ushirikishwaji wa wanafunzi na teknolojia.

Mbinu za kitamaduni zinapunguza ushiriki wa wanafunzi, wakati mbinu za kisasa zinahimiza ushiriki, majadiliano na mazoezi ya vitendo.

Mbinu za kisasa zinatumia zana halisi, vifaa vya kidigitali na majaribio ya vitendo, huku kitamaduni kikiwazia zaidi kukumbuka na kusoma vitabu pekee.

Mbinu za kisasa husaidia katika kukuza ujuzi wa kufikiri kwa kina na kutatua matatizo, tofauti na za kitamaduni zinazojikita zaidi katika kutimiza maelezo na kuiga.

Mbinu za kisasa hutoa fursa kwa mwanafunzi kuendeleza ujuzi wa kijamii na maadili kwa kushirikiana na wenzake, jambo ambalo mbinu za kitamaduni mara nyingine hazijumuishi.

5. Eleza namna tathmini inavyosaidia katika kuboresha ubora wa elimu.

Tathmini inatoa taarifa sahihi kuhusu kiwango cha uelewa wa mwanafunzi na maendeleo yake.

Inawawezesha walimu kubaini changamoto za ufundishaji na kufanya marekebisho yanayohitajika.

Tathmini husaidia kubaini upungufu wa rasilimali, mbinu za kufundisha na uandaaji wa somo.

Inachangia katika kuongeza motisha ya wanafunzi kwani wanapopata mrejesho wa maendeleo yao, wanajitahidi zaidi.

Aidha, tathmini husaidia shule na serikali kupanga mafunzo, rasilimali na mabadiliko ya mtaala ili kuongeza ubora wa elimu kwa ujumla.

6. Kwa nini ni muhimu kuandaa somo kwa kuzingatia mazingira ya shule?

Kuandaa somo kwa kuzingatia mazingira ya shule husaidia kutumia rasilimali zinazopatikana kwa ufanisi.

Huchangia kuhakikisha mbinu za kufundisha zinaendana na hali halisi za darasa na shule.

Hupunguza changamoto zinazoweza kujitokeza kutokana na upungufu wa vifaa au hali ya darasa.

Husaidia mwalimu kupanga shughuli zinazofaa kwa idadi ya wanafunzi na mahitaji yao.

Aidha, kuzingatia mazingira kunachangia kuunda mazingira ya kujifunzia yenye usalama, furaha na ufanisi kwa wanafunzi.

7. Eleza vigezo vya kuchagua mbinu bora za ufundishia.

Kwanza, malengo ya somo yanapaswa kuendana na mbinu zinazochaguliwa ili kufanikisha matokeo yanayotarajiwa.

Pili, sifa za wanafunzi, ikiwemo uwezo, umri na mtindo wa kujifunza, zinapaswa kuzingatiwa.

Tatu, aina ya maudhui au dhana inapaswa kuendana na mbinu, mfano dhana ngumu inaweza kuhitaji majaribio ya vitendo.

Nne, rasilimali na zana zinazopatikana darasani zinapaswa kuzingatiwa ili mbinu ziweze kutumika kwa ufanisi.

Tano, muda uliopo wa kufundisha somo unapaswa kuzingatiwa ili mbinu isiyofaa isitumike na kusababisha kuchelewa kufikia malengo.

8. Taja faida za kutumia zana halisi katika somo la sayansi.

Zana halisi husaidia wanafunzi kuona na kushughulikia dhana za kisayansi moja kwa moja, badala ya kujifunza kwa nadharia pekee.

Zinaongeza uelewa wa dhana ngumu kwa kutoa mfano wa vitendo unaoweza kuguswa au kuonyeshwa.

Zana halisi huchangia kuongeza ushiriki wa wanafunzi na motisha ya kujifunza kwani wanashirikiana na vifaa halisi.

Husaidia mwalimu kuthibitisha nadharia kwa kutumia majaribio na matokeo yanayoonekana.

Aidha, zinachangia kukuza ujuzi wa vitendo na kuelewa mchakato wa kisayansi kwa kina, jambo linalosaidia mwanafunzi kutatua matatizo kwa vitendo.

9. Fafanua dhana ya elimu endelevu.

Elimu endelevu ni elimu inayowezesha mwanafunzi kujifunza kwa muda mrefu na kupata ujuzi unaoweza kutumika katika maisha yake yote.

Huiweka mwanafunzi katika mazingira yanayomuwezesha kuendelea kujifunza hata nje ya darasa.

Elimu endelevu inahimiza uendelevu wa maarifa na ujuzi, kuhimiza kufikiria kwa kina na kutatua matatizo ya kijamii na kiuchumi.

Inahusisha maadili na uwajibikaji wa kijamii, kuhakikisha kuwa elimu inachangia maendeleo endelevu ya jamii.

Pia, elimu endelevu husaidia mwanafunzi kujiandaa kwa mabadiliko ya teknolojia na soko la ajira, hivyo kuongeza ufanisi wa maisha yake ya baadaye.

SEHEMU B (Alama 40)

Jibu maswali mawili (2) katika sehemu hii.

10. Jadili hatua muhimu zinazofuatwa katika kufanya mapitio ya mtaala.

Hatua ya kwanza ni kukusanya taarifa kuhusu utekelezaji wa mtaala shuleni, ikiwemo mbinu za kufundisha, maudhui na matokeo ya mwanafunzi.

Hatua ya pili ni kuchambua taarifa hizo ili kubaini vipengele vilivyofanikiwa na visivyo fanikiwa.

Hatua ya tatu ni kutoa mapendekezo ya kuboresha maudhui, mbinu za kufundisha na rasilimali zinazohitajika.

Hatua ya nne ni kupanga upya mtaala au silabasi kulingana na matokeo ya uchambuzi ili kufanikisha malengo kwa ufanisi zaidi.

Hatua ya tano ni kutathmini tena mtaala uliorekebisha baada ya muda ili kuhakikisha maboresho yanayohitajika yamefanyika.

11. Eleza umuhimu wa mwalimu kushiriki katika mafunzo ya mara kwa mara.

Kushiriki katika mafunzo ya mara kwa mara hupanua ujuzi na maarifa ya mwalimu kuhusu mbinu mpya za kufundisha.

Huruhusu mwalimu kubadilishana uzoefu na wenzake, hivyo kuboresha ufundishaji.

Mafunzo huchangia kuongeza motisha ya mwalimu na kumuondoa uchovu au mtazamo wa kufundisha bila mabadiliko.

Husaidia mwalimu kuendana na mabadiliko ya mtaala na teknolojia ya elimu.

Aidha, mwalimu anapata mbinu za kuthibitisha matokeo ya wanafunzi kwa njia bora na za kisasa.

12. Jadili athari za kupuuza malengo ya somo wakati wa kufundisha.

Kupuuza malengo ya somo kunasababisha mwanafunzi kushindwa kufikia matokeo yaliyokusudiwa.

Hupoteza muda na rasilimali, kwani mwalimu

atakuwa anafundisha bila mwelekeo.

Huchangia kushuka kwa motisha ya wanafunzi, kwani wanashindwa kuona umuhimu wa masomo.

Hupunguza ubora wa elimu na kuathiri ufanisi wa mtaala kwa ujumla.

Pia, kupuuza malengo kunasababisha changamoto katika tathmini kwani hakuna kiwango kilichowekwa cha kufikia.

13. Fafanua namna tathmini inavyoweza kutumika kama chombo cha motisha kwa wanafunzi.

Tathmini inatoa mrejesho wa haraka unaowaonyesha wanafunzi maendeleo yao.

Inawawezesha kuona mafanikio yao, hivyo kuongeza motisha ya kujifunza zaidi.

Tathmini inayotekelezwa kwa njia ya kushirikisha, kama majadiliano au majaribio, inawapa wanafunzi fursa ya kujivunia ujuzi wao.

Inawawezesha walimu kubadilisha mbinu za kufundisha ili kuwasaidia wanafunzi kufanikisha malengo.

Pia, wanafunzi wanapopata alama nzuri au ushindi wa vitendo wanahamasika zaidi na kushirikiana kikamilifu katika somo.

SEHEMU C (Alama 24)

Jibu swali moja (1) katika sehemu hii.

14. Jadili faida za kufanya kazi kwa ushirikiano kati ya walimu wa somo moja.

Kazi kwa ushirikiano husaidia kubadilishana mbinu bora za kufundisha ambazo zinaongeza ufanisi.

Walimu wanaweza kupanga rasilimali pamoja na kushirikiana katika kuandaa maudhui na mpangilio wa somo.

Inapunguza mzigo wa kazi kwa kuwa walimu wanashirikiana katika maandalizi na tathmini ya wanafunzi.

Ushirikiano huchangia katika kuboresha uelewa wa changamoto za darasa na kutoa suluhisho za pamoja.

Aidha, ushirikiano huongeza motisha ya walimu na kuendeleza maadili ya kitaaluma, hivyo kuchangia ubora wa ufundishaji.

15. Eleza njia za kuboresha mazingira ya kujifunzia shuleni.

Kwanza, kuhakikisha darasa lina mwanga wa kutosha na hewa safi ili wanafunzi waendeleo kupata uelewa na ushirikiano.

Pili, kupanga viti na meza kwa mpangilio unaowezesha ushirikiano na kushirikiana kwa wanafunzi.

Tatu, kutoa vifaa na zana za kufundishia zinazofaa kwa kila somo ili kuongeza ufanisi wa kujifunzia.

Nne, kuweka alama za maadili, nidhamu, na heshima katika darasa ili kuunda mazingira chanya.

Tano, kutumia rangi na mapambo yanayochangia motisha na uhusiano mzuri wa darasani.

16. Eleza umuhimu wa mwalimu kujitathmini mara kwa mara.

Kujitathmini husaidia mwalimu kubaini udhaifu na nguvu zake katika kufundisha.

Inamuwezesha kuboresha mbinu na rasilimali zinazotumika darasani.

Husaidia mwalimu kuboresha uhusiano na wanafunzi na kuongeza motisha yao ya kujifunza.

Aidha, kujitathmini kunachangia kuhakikisha kuwa malengo ya somo na mtaala yanatimizwa kwa ufanisi.

Mwalimu anapojitathmini mara kwa mara, pia anakuwa tayari kwa mafunzo mapya na mabadiliko ya kitaaluma, hivyo kuongeza ubora wa ufundishaji.